

Vleutense offervaardigheid in 1916

door

Dr D.W. Gravendeel

Toen er nog geen sprake was van groots opgezette televisieshows om geld in te zamelen ten behoeve van een of ander goed doel, waren de mensen toch best bereid iets af te staan als zij dat nodig vonden. Er werden geen miljoenen bijeengebracht, maar daar was de tijd ook niet naar. En toch, als we de verdiensten van toen vergelijken met wat er nu in het loonzakje zit, mogen wij onze voorouders best waarderen in wat zij voor hun medemens overhadden.

De techniek van de inzameling had zo haar eigen psychologie. Men werkte met open lijsten, waarop iedereen naam en bedrag zelf moest invullen. Het was dus uitermate belangrijk om een „goedgeefse lijsttrekker” te vinden, om mee te beginnen. De burgemeester en de wethouders konden er zich niet met een paar kwartjes van af maken, maar ook de „grote” boeren wilden niet voor elkaar onderdoen. Er waren er, die 't op N.N. hielden, maar in 't algemeen schroomden vooral de grote gevers niet hun naam duidelijk te vermelden.

De stormvloed van 1916

De Afsluitdijk bestond nog niet en bij een stormvloed kon de waterstand in de open, ondiepe Zuiderzee hoog oplopen, met gevaar voor het omringende land. Dat was in het verleden al ettelijke malen gebeurd, maar er waren nog steeds geen afdoende maatregelen genomen. In 1892 adviseerde een staatscommissie tot uitvoering van een plan tot afsluiting en gedeeltelijke drooglegging van de Zuiderzee. Er moest echter eerst nog een ramp gebeuren voordat op 14 juni 1918 de Wet tot afsluiting en droogmaking van de Zuiderzee tot stand kwam.

In de nacht van 13 op 14 januari 1916, midden in de Eerste Wereldoorlog, woedde er een hevige noordwester storm, die inderdaad het water in de Zuiderzee zó hoog opstuwde dat een doorbraak van de dijken van Waterland bij Zuidwoude en Katwoude ten zuiden van de haven van Edam, er het gevolg van was. Ten gevolge van het bezwijken van ringdijken en kaden kwam daarna een groot deel van Noord-Holland, ten noorden van het IJ en ten oosten van de Zaan en de spoorweg naar Den Helder, onder water te staan.

Hulp

Door de Algemeene Commissie ter leniging van rampen door watersnood in Nederland werd een oproep gedaan om gelden te verzamelen ter leniging van den nood, dien de jongste overstromingen tengevolge hadden.

Blijkbaar was het medeleven zo groot dat ook toen al de coördinatie van de hulpverlening wat in het gedrang kwam. De Commissaris der Koninging schreef namelijk op 19 januari aan de burgemeester van Vleuten: *De Minister is, in overleg met genoemde Commissie, van oordeel dat de Burgemeesters, althans voorlopig, zich kunnen onthouden van stappen om voor hetzelfde doel gelden bijeen te brengen, terwijl het evenmin wenschelijk is dat plaatselijke Commissie's, buiten genoemde Algemeene Commissie om, zich met de inzameling van gelden belasten.*

Natuurlijk werden deze woorden verkeerd begrepen, reden waarom de Commissaris nog binnen een week een nieuwe brief deed uitgaan: *Het is mij gebleken dat mijn circulaire door verschillende burgemeesters aldus is opgevat dat zij zich zouden moeten verzetten tegen inzame-*

lingen door plaatselijke commissiën ten behoeve van de noodlijdenden door den Watersnood. Ik vind hierin aanleiding U mede te deelen, dat het geenszins de bedoeling is dat dergelijke inzamelingen worden tegengegaan, mits slechts de opbrengst daarvan strekt ten bate van de Algemeene Vereenigde Commissie ter leniging van rampen door Watersnood in Nederland. Het Secretariaat dezer Commissie is gevestigd te Amsterdam, Keizersgracht 573-575 (Telefoon Nos. 1289 en 1290).

Er dreigde duidelijk een competentiekwestie tussen de Algemeene Commissie, die alles in handen wilde houden maar daardoor ook veel trager werkte, en de vertegenwoordigers van de plaatselijke bevolking, die zo snel mogelijk hulp wilden bieden. Gelukkig was de Commissaris een wijs man en hielp hij het misverstand snel de

De doorbraken van bijna alle zeedijken rond de Zuiderzee. In aansluiting daarop kwam een groot deel van Noord-Holland onder water te staan.

wereld uit, maar hij had toch de woorden van zijn eerste brief zorgvuldiger moeten kiezen. Een béetje psycholoog wist ook toen al wel dat de mens het vrijgevigst is onder de indruk van verse ellende en dat het er dus om ging zo snel mogelijk met collecteren te beginnen.

Hoe 't ook zij, eerst op 7 februari werden de door burgemeester J.A. Verder gewaarmerkte intekenlijsten uitgegeven. In Vleuten was men er het snelst mee rond. Er waren daar twee lijsten. De eerste werd aangevoerd door T. Davelaar met f. 25,-. Op 10 februari werd door M. Pleyzier en N. Oskam f. 323,65 afgedragen aan *den Heer Burgemeester*. De tweede werd aangevoerd door C. Lam, even-

eens met f. 25,-. Eveneens op 10 februari droegen G. van der Velden en A.A. Lubach f. 186,55 af.

Haarzuilens was een goede tweede. De lijst werd daar aangevoerd door L. Voortman met f. 10,-. Op 11 februari droegen A. Versteeg en M. van Bijlevelt f. 81,07 af.

De Meern had iets meer tijd nodig. Aanvoerder was daar G. Hamoen met f. 15,-. Op 14 februari leverden J.W. Haitjema en R.M. Hansen f. 182,055 in.

De totale opbrengst was dus f. 773,325. De verzendkosten bedroegen net die tweedertigeneenhalve cent, zodat het bedrag van f. 773,- kon worden overgedragen aan de Algemeene Commissie.

Vleuten - I

T. Davelaar	f 25,-	G. Woudenberg	0,50
W. van Leeuwen	10,-	Kogel	1,-
J. van Soest	0,50	B.A. Wilbrink	1,-
J. de Jong	0,50	C.W. Uijterwaal	2,50
G. van Woudenberg	20,-		
W. Verweij	20,-	Vleuten - II	
G. de Rooij	20,-	C. Lam	f 25,-
P. Doornenbal Jzn.	25,-	G. Casant	10,-
P. Bransen	1,-	C. Rodenburg	10,-
C. Vernooi	5,-	G. de Wit	10,-
H. Ebskamp	2,50	J. van Selm	10,-
H.J. Visch	20,-	D. Oostrom	10,-
L. van Eijk	2,50	G. Leewes	0,50
J. van Rossum	25,-	Van Breukelen	0,25
J.A. Verder	15,-	B. Ebbenhorst	0,30
Van Zoeren	15,-	A. van Meenen	0,25
Van Doorn	2,-	F. Kwakernaak	0,25
Weduwe J. Rijkers		Weduwe F. Koren	1,-
geb. Schulze	2,-	P. Koren	1,-
P. Griffioen	10,-	J. Fokker	10,-
A.T. Vink	10,-	W. Pleijsier	10,-
A. van Weel	5,-	A.W. 't Hof	10,-
H. van der Velden	5,-	G. van Santen	10,-
N.N.	0,25	C.C. van der Kleij	1,-
J. van Woudenberg	10,-	C. van Leusden	0,10
H. Both	10,-	G. van Dijk	2,-
Simon de Rooij	0,25	G.L.	1,-
Hendrika de Rooij	0,25	J. Vermeer	0,50
L. Dijkstra	2,50	Th. van Kleef	1,-
Oosterling	0,35	S.L. Hendriks	1,-
Drie	0,30	J.P. van Dijk	5,-
M.J. van Bommel	0,25	J.B. Lenssinck	5,-
Berkhof	0,25	H. Selders	1,-
H. Breeveld	1,-	M. Niesen	2,50
B.B.	5,-	T. Niessen	1,-
J. Kempe	1,-	H. Niessen	1,-
A.H. de Boer	2,50	B. van de Bilt	0,25
Miltenburg	0,50	Weduwe Leewes	0,25
N.N.	1,-	N.N.	1,-
H.J. Knopper	2,50	H. Ultee	1,-
P. Doornenbal	10,-	J.L. Paul	0,50
T. Edelenbroek	0,25	C. de Rooij	0,10
Graafland	5,-	A. Rijnsoever	0,50
Bakker	1,-	N.N.	0,25
N.N.	0,50	N.N.	0,50
Lubach	1,-	N. van Ooijen	1,-
A. Wibbeke	1,-	L. Makking	1,-
Vermeulen	2,-	J. de Rooij	1,-
J. Doornenbal	15,-	J. Hinsbergen	0,25
N.N.	2,-	F. van den Berg	0,25
A. Bunnik	2,-	H. Boeien	0,25
		Bilt	0,05

N.N.	0,25
Weduwe G.J. van Eijk	1,-
H. Oort	0,50
P. Makking	1,-
A.D. Jurgha (?)	0,50
J. Goes	0,25
G. Koren	0,50
J.T. van Vliet	1,-
de Blanken	0,05
Weduwe Makking	0,25
Weduwe Hensbergen	0,50
W. Links	1,-
Weduwe van Eijk	0,25
A. Oskam	10,-
C. van A.	5,-
A. van der Hage	1,-
P. Koeßier	3,50
Ds Gies	0,50
H. Helders	1,-
Dorrestein	0,10
A. Ekelschot	0,50
J. Lubach	1,-
R. Veldhuizen	0,50
N.N.	0,25
N.N.	0,50
de Jong	0,10
J. van Rijnsoever	0,50
Van Wierst	0,25
H.J. van Rooijen	5,-
A. van Zoeren	
(uit mijn spaarpot)	1,-

Haarzuilens

L. Voortman	f 10,-
H.A. Broekhuijse	5,-
H.J. Broekhuijse	0,25
E. Vergeer	0,25
P. Broekhuijse	0,30
A. Broekhuijse	0,25
A. Neuteboom	0,25
J. Roelevelt	0,25
M. van Leeuwen	0,25
C. Roelevelt	0,25
Cornelis Roelevelt	0,25
Cornelis van Schaik	0,25
A. Roeleveld	0,25
A. Versteeg	0,25
S. Verdam	0,25
M.A. Broekhuijse	0,25
S. Versteeg	0,25
H.J. Broekhuijse	0,25
Jan van Dommelen	0,375

Louis Versteeg	0,395	G. van der Meer	2,50	Bosch en Zijtveld	0,35
J. Versteeg	3,--	J. de Goeij	1,--	B. de Vries	0,25
M.C. Versteeg	2,50	D.J. Lijssen	10,--	de Jong	0,50
C. van Oostrom	2,50	Kees Kok	0,25	N. Ern�	5,--
Th. van Dommelen	1,--	C. Vermeer	0,25	J. Stobbe	1,--
A.J. van den Berg	0,50	W. van Geelen	0,25	A. Verkleij	0,50
G. van der Poel	0,25	Weduwe Vulto	1,--	J. Broekhuizen	5,--
H. Scheepens	0,10	Bos	0,25	J.G. Bosschaart	2,50
Weduwe de Ridder	0,25	Van Es	2,50	N.N.	1,--
J. Mahne	1,--	Gerard Vallen Szn.	0,50	Gersen	1,--
A. Steur	0,25	A. Griffioen	1,--	M.J. van Vliet	1,--
Th. Scholman	1,--	R. van der Bilt	0,10	H.D. Wesseling	7,--
J. Jansen	0,25	B. Jansen	2,50	N.N.	0,10
J. Glissenaar	0,25			Aan kleine giften	
Kleinwee	0,50	De Meern		(kwartjes en dubbeltjes)	4,40
J. Vulto	1,--			H. van Doorn	10,--
E.L. van Dijk	1,--	G. Hamoen	f 15,--	Joh. J. Broekhuizen	5,--
Van Es	0,50	N.N.	0,50	G. van Breukelen	1,--
J.S. Kooijman	1,--	T. Hamoen	10,--	A. van Bonthuis	1,50
A. van Dijk	0,25	N.N.	0,25	A. de Goeij	1,--
Marten Versteeg Jzn.	2,50	H. van Woerden	5,--	G. de Bree	1,--
J. Uiterwaal	0,25	H. Koetsier	25,--	Nieuwhoff	1,--
C. Mol	1,--	N.N.	0,10	Ruitenbeek	2,--
K. van Schaik	10,--	N.N.	0,50	J.A. Willemsen	1,--
J. Teunissen	0,10	Verhaar	3,--	L. van Bommel	2,50
Van Breukelen	0,10	Goes	1,--	Van der Voort	1,--
Kerkhof	1,--	J.W. Wesseling	10,--	Ds Th. L. Haitjema	2,50
Schalkwijk	1,--	N.N.	1,--	J.W.G. Sluiter	2,50
P. van Kuik	1,--	A. Bovenkamp	2,50	Niessen	2,50
J. Staal	1,--	A. van der Vliet	1,--	N.N.	1,--
Anna van Eijk	1,--	H. van der Vliet	1,--	J.J. van der Kwast	0,50
Hoogstraten	0,10	J. van der Vliet	0,25	Veldman	1,--
Van Boven	0,10	M. van de Brinkhof	1,--	C. van Wijk	0,30
Tienhoven	0,10	A. Schipperhein	5,--	T. Broekhuizen	1,--
Glissenaar	0,05	G.N. Hansen	2,--	J. van der Hans	10,--
Verhoef	0,75	Schmieman	1,--	Maarsen	0,50
Visser	0,50	Van Leersum	0,50	N.N.	10,--
Th. van Leeuwen	0,50	Oskam	0,25	Kleine giften	6,305
J. de Wit	0,50	Kok	0,50	T. Knipscheer	1,--

Veel of weinig?

Voor ons, die de onstuimige loonontwikkeling van na de Tweede Wereldoorlog achter de rug hebben en nu eigenlijk onder totaal andere omstandigheden leven, is het bijzonder moeilijk een idee te krijgen van de mate van gulheid van de goede gevers.

In 1916 was het inwonertal van Vleuten, waaronder De Meern ook behoorde, 2017 en dat van Haarzuilens 531. Deze 2548 mensen hadden dus gemiddeld f. 0,30 per hoofd over voor het goede doel.

Volgens de jongste cijfers telt Nederland 15.128.600 inwoners. Gerekend met dezelfde bijdrage per hoofd zou de collecte nu dus landelijk f. 4.538.580,-- moeten opbrengen. Toch geen onaardig bedrag in vergelijking met wat er tegenwoordig met veel tamtam en dankzij enorme „belangstelling” aan schenkingen van grote ondernemingen wordt losgebeld.

Als we dan ook nog de waardevermindering van het geld of, zo u wilt, de toegenomen welvaart in aanmerking nemen en daarvoor héél voorzichtig een factor 10 hantieren, wordt de opbrengst helemaal fabelachtig.

Eén ding is zeker, voor de bijna tienjarige Arend van Zoeren, zoontje van de gemeentesecretaris, was die gulden uit z'n spaarpot „een rib uit zijn lijf”.

Bron

Gemeentearchief Vleuten-De Meern, Agenda Vleuten 1916
Agenda Haarzuilens 1916